Муркаш район хаçачĕ

Çĕнтерӳ ялавĕ

1944 çулхи çу уйăхĕн 5-мĕшĕнчене пуха тухать

69 (7923) № * Юн кун, 2011 çулхи авăн (сентябрь) уйăхĕн 7-мĕшĕ * Хакĕ ирĕклĕ

Сарайĕнче хăтлă, таса

Санăн çыннусем, район

Çын ĕçе илемлетмест, ĕç çынна илем кӳрет. Халăхăмăрăн çак чăнлăхне «Герой» ял хуçалăх производство кооперативĕн Çĕньял Шурчари сĕт тата сысна фермисенче курма пулать. Асăннă фермăсен коллективĕсене ертсе пыракан тата вырăнти ĕçсене йĕркелесе тăракан Татьяна Валентиновна Иксанова хăйне шанса панă ĕçсене яланах ыранхи кунпа çыхăнтарса пырать. Çапла вара фермăсен территорийĕсем кунта çумран, тислĕкрен, строительство каяшĕсенчен таса. «Ферма ĕçченĕсем кунта маттур. Тирпейлĕх те вĕсен аллисен ĕçĕ», – терĕ ферма ĕçченĕсен тӳпине мала кăларса Татьяна Валентиновна.

Тирпейлĕ çĕрте производство та ăнăçлăрах аталанать. Çапла пултăрччĕ те.

А. БЕЛОВ
сăн ӳкерчĕкĕ.

Йышăну

Райхаçат парнисене çĕнсе илессишĕн

Кăçалхи сентябрĕн 6-мĕшĕнче район администрацийĕн пуçлăхĕ «Чăваш Ен Спорт тата пресса фестивалĕн 1-мĕш тапхăрне хутшăнса районти «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçат парнисене çĕнсе илессишĕн пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан шкулсем, организацисен, учрежденисен, предприятисен, учительсен тата ял тăрăхĕсен физкультура коллективĕсем хушшинче сентябрĕн 10-мĕшĕнче çăмăл атлетика ăмăртăвне ирттересси пирки» 898 № йышăну тунă.

Ăмăртăва хатĕрленсе ирттерме йĕркелӳ комитетне туса хунă. Ăна район администрацийĕн пуçлăхĕ Ю.А. Иванов ертсе пырать. Комисси председателĕн çумĕ – район администрацийĕн пуçлăхĕн çумĕ, район администрацийĕн йĕркелӳпе кадрсен, право енĕпе тивĕçтерессин тата вырăнти хăй тытăмлăх органĕсемпе ĕçлекен пайĕн пуçлăхĕ Л.Ю. Тарасова.

Асăннă йышăнупах ăмăртăва хатĕрленсе ирттерес тĕлĕшпе туса ирттермелли ĕçсен вăхăчĕсене тата ответлисене палăртнă.

Ăмăрту положенийĕ хаçатăн 4-мĕш страницинче пичетленет.

Республикăра

467,5 миллион тенкĕ килмелле

Раççей Федерацийĕн Правительствин 2011 çулхи августăн 25-мĕшĕнче йышăннă 1511-р хушăвĕпе килĕшӳллĕн 2011–2017 çулсем валли палăртнă «Таса шыв» федераллă тĕллевлĕ программăпа пăхнă тăрăх регионсенчи шывпа тивĕçтерессин, шывсене тасатассин программисене пурнăçлама 2011 çулта субсиди шучĕпе укçа-тенкĕ уйăрма пăхнă.

Асăннă хушупа килĕшӳллĕн çак тĕллевпе уйăрма палăртнă 3 миллиард тенкĕрен Чăваш Республики валли 467,5 миллион тенкĕ уйăраççĕ. Унпа Патăрьел, Шăмăршă районĕсенче тата Комсомольски районĕн кăнтăр районĕнче ушкăнла шыв отвочĕсем, Вăрнарта ушкăнла шыв отвочĕ, шыв тасатмалли станци, санитари хӳтĕлев зонисем тунă çĕрте усă курĕç.

Космонавт ячĕпе – палăк

Чăваш Республикин Хисеплĕ гражданинĕ Андриян Григорьевич Николаев çуралнă кун Шупашкарта палăк уçăлнă.

Шăп 49 çул каялла, 1962 çулхи çурла уйăхĕн 11-мĕшĕнче, А.Г. Николаев тĕнче уçлăхне вĕçнĕ. Сакăр çултан, 1970 çулхи утă уйăхĕнче, вăл космоса тепĕр хут парăнтарнă, уçлăхра 17 талăк та 17 сехет пулнă. Ку вăл ун чухне чи вăрăмми шутланнă.

Чăваш çĕрĕнче çуралнă виççĕмĕш номерлĕ космонавт наци паттăрĕ кăна мар, пĕтĕм тĕнче пĕлекен тата юратакан çын пулса тăнă. Пирĕн ентеш хăйĕн пархатарлă ĕçĕсемпе Раççейĕн тата ют çĕр-шывсен вун-вун наградине тивĕçнĕ. Чăваш Енĕн Паттăрлăхпа Ĕç Мухтавĕн Хисеплĕ кĕнекине унăн хушаматне чи малтан кĕртнĕ.

Андриян Григорьевич Николаев – пирĕн республикăн, Калуга, Каспийск, Махачкала, Нальчик, Ржев, Смоленск, Гюмри, Караганда, Дархан, София, Варна, Петрич, Плавен, Карлова Вары, Буир хулисен Хисеплĕ гражданинĕ. Уйăхăн тепĕр енчи кратерĕ, Франци Иосиф çĕрĕн архипелаг çинчи пăрлă куполĕ, Антарктидăри ту хысакĕ, пăрахутсем, нумай-нумай урампа шкул, çамрăк космонавтсен отрячĕ Чăваш Енĕн çăлтăрлă ывăлĕн ячĕпе хисепленсе тăраççĕ.

Авăн уйăхĕн 5-мĕшĕнче, СССР летчик-космонавчĕ, авиацин генерал-майорĕ, Совет Союзĕн икĕ хут Геройĕ, Чăваш Республикин Хисеплĕ гражданинĕ Андриян Григорьевич Николаев çуралнă кун, Шупашкарта унăн палăкĕ уçăлнă. Паллă пулăма Чăваш Республикин Президенчĕ Михаил Игнатьев, космонавтăн пĕртен-пĕр хĕрĕ Елена Терешкова тата ытти сумлă хăнасем пуçтарăннă. Çак монумент– Космонавтика скверĕн пуçламăшĕ пулса тăрать. Вăл пирĕн ентешĕмĕрĕн пархатарлă ĕçĕсемпе паттăрлăхне кăтартакан символ пулса тăрĕ.

Ĕçпе тивĕçтересси

Ĕçлеме кăмăл пулсан

Кăçал районти çынсене ĕçпе тивĕçтерекен центр ĕç паракансемпе çыхăнса ĕç рынокĕнчи тăнăçлăха тивĕçтерессипе республика шайĕнче йышăннă тĕллевлĕ программăн çĕнĕ енĕсенчен пĕрне пурнăçа кĕртме тытăнчĕ. Ку вăл нумай ачаллă çемьесенчи ашшĕ-амăшĕ валли хушма ĕç вырăнĕсем йĕркелеме пулăшассипе çыхăннă. Çулталăк хушшинче çапла майпа нумай ачаллă çемьесенчи ашшĕ-амăшĕ валли çĕнĕрен 8 ĕç вырăнĕ йĕркелеме, ку тĕллевпе 400 пин тенкĕ уйăрма палăртнă.

Ĕç паракансем çак категорие кĕрекен çынсем валли вĕсен специальноçне, професси шайне тата ĕç хăнăхĕвĕсене кура çĕнĕ ĕç вырăнĕсем йĕркелеççĕ. Çавна валли кайнă тăкаксене ĕç паракана пĕр ĕç вырăнĕшĕн 50 пин тенкĕ шучĕпе ĕçпе тивĕçтерекен центр саплаштарать.

Çапла вара çак вăхăта ĕç паракансемпе 3 килĕшӳ тунă ĕнтĕ, çĕнĕрен 4 ĕç вырăнĕ йĕркеленĕ. Нумай ачаллă çемьесенчи ашшĕ-амăшĕсем виççĕн ятарласа хатĕрленĕ çĕнĕ ĕç вырăнĕсенче ĕçе пуçăннă та.

Хамăр инф.

Район уй-хирĕсенче

Юлашки гектарсем çинче

Районти хуçалăхсенче вырма ĕçĕсем юлашки гектарсем çинче пыраççĕ. Ĕнерхи кун тĕлне тĕш тырăпа пăрçа йышши культурăсене 14157 гектар (94 процент) вырса çапнă.

Пĕтĕмпе 35265 тонна тырă çапса тĕшĕленĕ. Тухăç пĕр гектар пуçне вăтамран 24,9 центнерпа танлашать. Çав вăхăтрах вăл Ильич яч. хис. хуçалăхра 34,9 центнер, «Ударник» хуçалăхра 31,7 центнер.

Улăма 11766 гектар çинчен (вырса çапнин 83 процентчĕ) пухса тирпейленĕ.

Кĕр аки ирттерме 4449 гектар (67 процент) çĕр хатĕрленĕ. Кĕрхи культурăсене 3037 гектар (46 процент) акнă. Суворов яч. хис. хуçалăх ку тĕлĕшпе плана 115 процент тултарнă, кĕр аки ĕçĕсене 460 гектар çинче туса ирттернĕ.

Хуçалăхсенче çĕр улми кăларса пухас ĕçсем пуçăнаççĕ. Ĕнерхи куна «иккĕмĕш çăкăра» 21 гектар çинче кăларнă.

Пулăшу укçи-тенки

Федераллă бюджетран – 284,3 млн. тенкĕ

Патшалăх пулăшăвĕ Чăваш Еншĕн самантлăха та юлса пымасть. Акă 2011 çулхи çурла уйăхĕн 26-мĕшĕнче те республикăна федераллă бюджетран субсиди укçи-тенки килсе çитнĕ:

– ял хуçалăх культурисене, нумай çул ӳсекен куракçсене страхлама кайнă тăкаксене саплаштарма тивекен компенсаци 120 миллион тенкĕлĕх;

– пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăха реформăлама пулăшакан Фондран нумай хваттерлĕ çуртсенче капиталлă юсав ĕçĕсем ирттерме 93,9 млн. тенкĕ, граждансене авариллĕ çурт-йĕр фондĕнчен куçарма каякан тăкаксене саплаштарма 70,4 миллион тенкĕ.

ЧР Финанс министерстви.

Ĕçре пултаруллисем

Хастаррисене – наградăсем

Чăваш Республикин Вĕрентӳ тата çамрăксен политикин Хисеп грамотине тивĕçнĕ:

– **Ирина Григорьевна ГРИГОРЬЕВА**, Оринин шкулĕн директорĕн вĕрентӳпе воспитани парас енĕпе ĕçлекен çумĕ;

– **Вена Николаевна ИВАНОВА**, Муркаш шкулĕн биологи учителĕ;

– **Юрий Юрьевич ИВАНОВ**, Москакасси шкулĕн технологи учителĕ;

– **Людмила Александровна МИТРОФАНОВА**, ачасен пултарулăх çурчĕн хушма вĕрентĕвĕн педагогĕ;

– **Валентина Николаевна НИКОЛАЕВА**, Чуманкасси шкулĕн директорĕн воспитани парас енĕпе ĕçлекен çумĕ;

– **Федор Александрович РЫЛИН**, ачасемпе çамрăксен спорт шкулĕн директорĕ;

– **Раиса Ниловна МАКСИМОВА**, «Солнышко» ача сачĕн поварĕ.

Чăваш Республикин Вĕрентӳ тата çамрăксен политикин Тав çырăвне тивĕçнĕ:

– **Валерий Валерианович ДАШКОВ**, Сыпайкасси шкулĕн директорĕ;

– **Александр Леонидович ШИШКИН**, Сыпайкасси шкулĕн хоккей енĕпе обществăлла тренерĕ.

«Единая Россия» партин регион уйрăмĕн Тав çырăвне тивĕçнĕ:

– **Александра Александровна СКВОРЦОВА**, Ярапайкасси шкулĕн педагог-психологĕ;

– **Николай Семенович СТЕПАНОВ**, Очăкассинчи пуçламăш шкул-ача сачĕн директорĕ.

Район администрацийĕн Хисеп грамотине тивĕçнĕ:

– **Татьяна Георгиевна ЕРМОЛАЕВА**, Мăн Хураçка шкулĕн директорĕ.

Район администрацийĕн вĕрентӳ, çамрăксен политики тата физкультурăпа спорт пайĕн Хисеп грамотине тивĕçнĕ:

– **Алина Юрьевна АЛБУТОВА**, Кашмаш шкулĕн математика учителĕ;

– **Евгения Васильевна ПЕТРОВА**, Йӳçкасси шкулĕн вырăс чĕлхипе литературин учителĕ;

– **Ирина Венедиктовна ОСИПОВА**, Калайкасси шкулĕн вырăс чĕлхипе литературин учителĕ;

– **Юрий Георгиевич СКВОРЦОВ**, Атапай шкулĕн математика учителĕ;

– **Анжелика Витальевна САЛЬНИКОВА**, Катькасри пуçламăш шкул-ача сачĕн пуçламăш классен учителĕ.

Саламлатпăр

Уйкас Хачăк ялĕнче пурăнакан **Василий Федорович СМИРНОВА** çуралнă кунĕ ячĕпе чĕререн саламлатпăр. Сывлăху çирĕп пултăр, кун-çулу вăрăм та телейлĕ килтĕр. Ачусемпе, мăнукусемпе савăнса пурăнмалла пултăр, сĕтелӳ çăкăр-тăвартан ан татăлтăр.

Салампа çывăх юлташĕсем.

Çырăнтару

Хаклă вулакансем!

Райхаçата малалла çырăнтараççĕ. Октябрь уйăхĕнчен илсе тăма çыхăну уйрăмĕн ĕçченĕсемпе тĕл пулма васкăр.

Пушар хăрушсăрлăхĕ пысăк пĕлтерĕшлĕ

Суд материалĕсем тăрăх

Пушар хăрушсăрлăхĕ вăл – çынсене, пурлăха, обществăна тата патшалăха пушар инкек-синкекĕнчен сыхласа хăварасси. Ытларах чухне пушарсем çынсем пурăнакан çуртйĕрте, производство çурчĕсенче, культурăпа йăла объекчĕсенче тухаççĕ.

Мĕнпе çыхăннă-ха пушар тухас хăрушлăх. Чи малтанах пушар хăрушсăрлăхĕн чи ансат мелĕсене те пурнăçламаççĕ. Должноçри çынсем патшалăх пушар надзорĕн органĕсен кăтартăвĕсене тĕпе хумаççĕ.

Юлашки вăхăтра çĕршывра пушарсене пула çынсем чылай вилнине тата сусăрăннине шута илсе пушар хăрушсăрлăхĕ тĕлĕшпе требованисене çирĕплетнĕ. Акă 2011 çулхи июнь уйăхĕнчен тытăнса пушар хăрушсăрлăхĕ енĕпе административлă майпа йĕркене пăснăшăн ответ тыттарассин вăхăтне тăснă. Унччен вăл 2 уйăхпа танлашнă пулсан, халĕ 1 çулталăкпа танлашать. Кунпа пĕрлех штрафсене те ÿстернĕ.

Патшалăх пушар надзорĕн органĕ çырса панă саккунлă предписание вăхăтра пурнăçламаншăн административлă майпа граждансене 1500 тенкĕрен тытăнса 2000 тенкĕ таран, должноçри çынсене 3000 тенкĕрен тытăнса 4000 тенкĕ таран, юридици вăйĕнчи çынсене 70000 тенкĕрен тытăнса 80000 тенкĕ таран штраф пама пăхнă. Кун пек предписаниех сывлăха сыхлас ĕç, вĕрентÿ тата социаллă пулăшу паракан объектсенче пунăçламаншăн уйрăм граждансене 2000 тенкĕрен тытăнса 3000 тенкĕ таран, должноçри çынсене 5000 тенкĕрен тытăнса 6000 тенкĕ таран, юридици вăйĕнчи çынсене 90000 тенкĕрен тытăнса 100000 тенкĕ таран штрафлама пултарĕç.

2011 çулхи август уйăхĕнче 1-мĕш номерлĕ суд участокĕн мировой судйин тивĕçĕсене пурнăçлаканĕн йышăнăвĕпе пушар надзорĕн органĕн саккунлă предписанийĕсене пурнăçламаншăн Раççей Федерацийĕн Административлă майпа правăна пăсни çинчен калакан кодексăн 12-мĕш пайĕн 19.5 статйипе килĕшÿллĕн юридици вăйĕнчи икĕ çынна 70000 тенкĕлĕх штрафлама тиврĕ.

Акă 2011 çулхи февраль уйăхĕнче патшалăх пушар надзорĕн районти уйрăмĕ акционерсен Муркашра вырнаçнă хупă обществинче планпа пăхнă тĕрĕслев ирттернĕ. Тĕрĕслев вăхăтĕнче «Пушар хăрушсăрлăхĕ çинчен» саккун требованийĕсене пăснă тĕслĕхсене тупса палăртнă. Обществăна ку çитменлĕхсене 2011 çулхи июлĕн 1-мĕшĕччен пĕтерме предписани парса хăварнă пулнă. Саккунлă предписание пурнăçламаншăн 1-мĕш номерлĕ суд участокĕн судйин тивĕçĕсене пурнăçлаканĕн йышăнăвĕпе обществăран 70000 тенкĕ штраф шыраса илмелле тунă.

Е. НИКИТИНА,
мировой судья.

Тавралăх тирпей-илемĕшĕн

Чечексен илемлĕ тĕнчинче

Çултан çул ялсенче пурăнакан çынсем тавралăха тирпей-илем кĕртес енĕпе тăрăшни куç кĕрет. Москакасси ял тăрăхĕнчи Зеленая урамри 1-мĕшпе 2-мĕш çуртсенче пурăнакансем вара пĕр-пĕрин хушшинче конкурс та туса ирттерчĕç. Тăрăшни вара сая каймарĕ. Малтанхи çулсенче пиçен-мăян хушшинче ларнă çуртсем самаях илемленсе чечекленчĕç. Ачасем валли «çÿлтен» укçа-тенкĕ ыйтмасăрах илемлĕ уçланкăсем туса пачĕç.

Мĕнрен-ха ăсталарĕç çаксене? Хальхи вăхăтра автомашинăсем нумай çÿреççĕ. Çакăнта шăпах ĕнтĕ автомашина кустăрмисем питех те усăллă пулчĕç. Уçланкăсенче хăйăр лаптăкĕсене те, акăшсене те çак ялаласенчен ăсталарĕç ĕçчен хĕрарăмсемпе арçынсем. Вĕсен йĕри-тавра вара ача-пăча сасси таталмарĕ. Вĕсем мĕнпе те пулин пулăшма тăрăшрĕç. Çапла вара икĕ çурт умĕнче ачасене савăнмалăх илемлĕ уçланкăсем пулса тăчĕç.

Çак çуртсем умĕнчи илемлĕхшĕн çуркуннех тăрăшма пуçларĕç кунта пурăнакансем. Çуртсем йĕри-тавра çĕр лаптăкĕсене кăпкалатса чечексен лартса хăварчĕç. Уйрăмах 1-мĕш çуртра пурăнакансем самаях тăрăшрĕç. Çĕнĕрен клумбăсем те йĕркелерĕç.

Паянхи куна илсен вара çак илемлĕ чечексене кашни иртен-каян ăшă кăмăлпа пăхса иртет. Чăнах та çыннăн кăмăлне çĕклеме, савăнтарма нумаях та кирлĕ мар иккен. Кашни çын хăй пурăнакан вырăнта илемлĕхшĕн кăштах та пулин вăй хурать пулсан, тавралăхшăн мĕн тери усăллă пулĕччĕ. Шел пулин те пур çĕрте те çакна шута илмеççĕ-ха, пиçен-мăян айĕнче пурăнсан та каять теççĕ пулас кун пеккисем.

Çак илемлĕхе тума тăрăшнă çынсене ятранах асăнса тав сăмахĕ калас килет. Кусем вĕсем А. Ястребова, Г. Михайлова, Н. Тимофеева, Р. Савельева (шел пулин те пирĕнтен çав тери вăхăтсăр уйрăлса кайрĕ), В. Сандимирова, Ю. Дементьева, Р. Барминова, Г. Григорьев т. ыт. те. Сахал мар тăрăшрĕç вĕсем çак илемлĕхе тăвас тесе. Вĕсен малашне те ĕçлеме çирĕп вăй-хал пултăр, пирĕн те вĕсем пек пулма тăрăшасчĕ.

Г. ГОЛУБЕВА,
Москакассинчи Культура çурчĕн директорĕ.

Сăн ÿкерчĕкре: ачасене хавасла кунта.

Ăсталăхпа Муркашсем палăрчĕç

Сочи хули çывăхĕнчи Лоо поселокра «Ăстасен хули – Сочи-2011» Пĕтĕм Раççейри иккĕмĕш конкурс иртрĕ. Ăна ача-пăчана профессиллĕ ал ĕçне тата ку тĕлĕшри ытти йывăрлăха çĕнтерме, харпăр хăйне тĕрлĕ енлĕ аталантарма хăнăхтарас тĕллевпе йĕркеленĕ.

Чăваш Ен чысне Муркашри ача-пăча пултарулăх çурчĕн вĕренекенĕсем Светлана Рожкова, Елизавета Порфирьева (Муркаш шкулĕ), Елена Порфирьева (Муркаш лицейĕ) хÿтĕлеме тивĕç пулчĕç.Унта вĕсем тĕрлĕ ăсталăхпа паллашрĕç, ытти тăрăхри педагогсем мастер-классем ирттерчĕç. Конкурс вĕçĕнче вара кашни вĕренекен хăй ăсталăхĕпе, пултарулăхĕпе паллаштарчĕ. Çак пысăк пĕлтерĕшлĕ конкурс Мускав тата ытти тăрăхри ачасене пĕрлештерчĕ, ăс-тăн шайне тĕрĕслерĕ.

Пирĕн район вĕренекенĕсем вара тăван тăрăха пушă аласемпе таврăнмарĕç. Елена Порфирьева виççĕмĕш вырăна тивĕçрĕ, Светлана Рожкова (чи çамрăк хутшăнакан), Елизавета Порфирьева дипломсемпе таврăнчĕç. Çавăн пекех кашни хутшăнакан аслă малăх парнене, медале тивĕç пулчĕ. Чи пĕлтерĕшли вара – тавракурăма анлăлатни. Район шайĕнче иртекен семинарсенче унта алла илнĕ «Торсион» техникипе паллаштарĕç.

Çавăн пекех çÿлерех асăннă конкурс шайĕнче вĕрентекенсен слечĕ пулчĕ. Унта Н.А. Порфирьева («Путене» ача сачĕн воспитателĕ), А.В. Рожкова (районти ача-пăча пултарулăх çурчĕн директорĕ) медальсене тивĕçрĕç. Иртнĕ çулхи пĕрремĕш конкурса та вĕсем хутшăннăччĕ. Çÿлерех асăннă конкурса «Планета эрудичĕсем» проект тăрăх йĕркеленĕ.

А. РОЖКОВА,
районти ача-пăча пултарулăх çурчĕн директорĕ.

Аса илмелли нумай

Хальхи вăхăтра аван уйăхĕн пĕрремĕш кунне «Пĕлÿ кунĕ» тесе паллă тăватпăр. Иртнĕ 20-мĕш ĕмĕрте вара пире, çамрăк специалистсене, предприятисемпе хуçалăхсенче ĕçлеме тытăнсанах «Пĕлÿ» обществăна йышăннă та эпир унта совет саманинчи аслă парти саланса кайиччен пулнă.

Авăн уйăхĕн 1-мĕшĕнче мана яланах пĕлÿ тĕнчинче пулнă самантсем аса килеççĕ. Халĕ акă паллă çынсен çуралса çитĕннĕ кил-çуртĕнче пулса курнисем куç умне тухаççĕ. Вĕсем çаксем: Чăваш халăх поэчĕ Семен Васильевич Эльгер, Чăваш Республикин халăх комиссарĕсен канашĕн председателĕ Лука Семенович Спасов, граждан вăрçин паттăрĕ Василий Иванович Чапаев.

Мана халăх поэчĕн С.В. Эльгерăн çуралса ÿснĕ килĕнче пулса курма тÿр килчĕ. Ку вăл иртнĕ ĕмĕрех 50-мĕш çулсем вĕçленнĕ тапхăрта пулнăччĕ. Эпĕ хам çуралса çитĕннĕ Трак тăрăхĕнчен пиччепе (атте шăллĕпе) тата тепĕр икĕ çынпа, вăтам шкул пĕтерекен çамрăк, хĕллехи каникул вăхăтĕнче лашасем кÿлсе вутă-шанкă шырама тухса кайрăмăр. Пирĕн тăрăхра пĕчĕк вăрмансем çеç, вутă-шанкă çитместчĕ.

Çапла ялтан яла иртсе Йĕпреç тăрăхĕнчи Мăн Упакасси ялне çитрĕмĕр те вутă сутакан хуçалăх шыраса тупрăмăр. Каç пулса килнĕ май пирĕн кунтах çĕр каçмалла. Пÿрте кĕрсенех эпĕ стена çинче курнă поэтăн вăл виçеллĕ сăн ÿкерчĕкĕ çакăнса тăнине куртăм. Кил хуçине хăш ачи литературăпа кăсăкланни çинчен ыйтатăп, халăх поэчĕн паллă сăн ÿкерчĕкне те вырнаçтарни çинчен калатăп.

– Маттур,– тет те мана кил хуçи халăх поэтне пĕлнĕшĕн ку вăл унăн тăван пиччĕшĕ пулни çинчен калать. Эпĕ халăх поэчĕн тăван кил-çуртне ситсе хутнипе чăннипех хавхаланатăп. Унăн шăллĕпе калаçкаланă ĕнтĕ, халĕ пурне те аса илейместĕп.

Халăх поэчĕ Семен Васильевич Эльгер çинчен эпĕ тĕпленĕрех «Вĕсемпе Чăваш Республики мухтанать» кĕнекере вуласа паллашрăм. Вăл педагогсем хатĕрлекен курса пĕтерсен вĕрентекен пулса ĕçленĕ. Кайран «Канаш» хаçатра, «Сунтал» журналта, Чăваш кĕнеке издательствинче ĕçленĕ. Çав вăхăтсенчех «Хĕн-хур айĕнче», «Вăрçă кунĕсем», «Шуçăмлăхра» кĕнекесем кăларнă, паллă çыравçă пулса тăнă.

Лука Семенович Спасов кил-çуртĕнче вара манăн иртнĕ ĕмĕрĕн 60-мĕш çулĕсен тапхăрĕнче пулса курма тÿр килчĕ. Эпĕ ун чухне Шупашкарти ял хуçалăх институтĕн студенчĕ пулнă ĕнтĕ. Эпир çĕнĕ пÿрт çавăраттăмăр. Манăн пичче, аслă платник пулнă май, пирĕнтен виçĕ çухрăмра вырнаçнă ялти маçтăрпа чÿрече рамисем тума каласса татăлнă иккен.

Çуллахи каникул кунĕсенче чÿрече рамисем патне кайсан вĕсен пÿртĕнче каллех Лука Семенович Спасов сăн ÿкерчĕкне куртăм. Ăна малтан эпĕ Трак тăрăхĕнчи паллă çынсен сăн ÿкерчĕкĕсем хушшинче курнăччĕ пулмалла. Кил хуçи каллех мана Лука Семенович унăн шăллĕ пулни çинчен пĕлтерчĕ. Лука Семенович пирки тĕплĕнрех вара эпĕ чылай каярахпа «Вĕсем халăхăн телейлĕ шăпишĕн кĕрешнĕ» кĕнекерен вуласа пĕлтĕм.

Вăл граждан вăрçинче, Аслă Отечественнăй вăрçăра Тăван çĕр-шыва хÿтĕленĕ. Вăрçă хыççăн Хĕрлĕ çарта тĕрлĕ вырăнсенче пулнă, полковник таранах ÿснĕ. Комиссарсен канашĕн председателĕ пулнипе пĕрлех вăл яланах Совет Союзĕн Ĕç тăвакан тĕп комитечĕн членĕ пулнă. Ăна икĕ хутчен «Хĕрлĕ Çăлтăр» орденĕпе, Аслă Отечественнăй вăрçăн 1-мĕш тата 2-мĕш степень орденĕсемпе, нумай хутчен хамăр çĕр-шывăн, икĕ хутчен Польша çĕр-шывĕн медалĕсене парса чысланă.

Граждан вăрçи паттăрĕн В.И. Чапаевăн çуралнă кил-çурчĕ умне вара эпĕ Шупашкарпа юнашарта вырнаçнă Будайка ялĕнче иртнĕ ĕмĕрĕн 60-мĕш çулĕнче аван уйăхĕн вĕçĕнче пырса тухрăм. Манăн ун чухне, вăтам шкул пĕтерниĕскерĕн, Шупашкарта пĕр-пĕр ĕçе вырнаçма хваттер тупмаллаччĕ.

Урам пуçĕнчех çÿллĕ пÿрт ларать. Урамалла виçĕ чÿрече. Рамисем икĕ еннелле уçăлаканнисем, кăвак сăрăпа сăрланă. Пÿртĕн тăрăллă йывăç хапха енчи кĕтесĕ çинче «Çак çуртра граждан вăрçин паттăрĕ Василий Иванович Чапаев çуралнă» тесе çырнă хăма çакăнса тăрать. Хăш вăхăтра çуралнине те çырнăччĕ, халĕ астумастăп ĕнтĕ.

Ашшĕ çинчен унăн ывăлĕ Александр Васильевич Чапаев генерал Шупашкара тĕл пулăва килсен пире, ял хуçалăх институчĕн студенчĕсене, тĕплĕн каласа панăччĕ. Валентин Бурнаевский çыравçă та Чапаев çинчен темиçе кĕнеке те çырнăччĕ.

Халĕ ĕнтĕ Муркаш тăрăхĕнче те паллă сăнарсем хушăнсах пыраççĕ. Акă темиçе кун каялла çеç Чемей тăрăхĕнче çуралса çитĕннĕ, вĕренсе паллă ăстаçă пулнă тухтăрпа, академик ятне тивĕçнĕ Нина Севастьяновна Остроносовăпа тĕл пулса калаçрăм. Çак çÿллĕ шайри çитĕнÿпе саламланипе пĕрлех тĕл пулса тĕплĕнрех калаçмалли пирки систертĕм. Мĕнех, вăл хирĕç мар.

Н. ПЕТРОВ,
ĕç ветеранĕ.

Нискасси ялĕ.

Асăрхаса пăхар-ха

Тĕлĕнтермĕш автан

Çынна чылай чухне автанпа танлаштараççĕ. Автан пек çапăçать, автан евĕр çапкаланса çÿрет теççĕ халăхра е хăшне тата автан тесе кăна калаççĕ. Çавăн пекех Петухов хушаматлисем те сахал мар пирĕн хушăра.

Çапах та автана тинкеререх пăхар-ха, чи малтан унăн илемĕ куç умне тухать. Вăл хăй чăххисене еплерех кăмăллать тата. Автан нихăçан та апат чашăкĕ патне чăхсенчен малтан кĕрсе каймасть. Апатланма вырăн çитмесен вара тăхтаса тăма та пултарать. Ирхине читлĕхрен вăл пĕрремĕш тухать, вĕçсе анакан чăхсем пулсан çул парать. Вĕсем патне вара автан паттăр евĕр пуçне çĕклесе сас парса пырать. Вăл хăй килĕнчех пулни пирки пурне те пĕлтерет.

Юрату туйăмĕ вара унăн нихăçан та иксĕлмест, уйрăмах çамрăк чăхсене кăмăллать. Çапла майпа чăхчĕп йышне ÿстерссишĕн питĕ тăрăшать, ара çынсем тăтăшах вĕсен кун-çулĕсене татаççĕ вĕт, автанăн вара çĕнĕрен те çĕнĕ ăру хуштарас тесе сахал мар тимлеме тивет.

Çуллахи шăрăх кунсенче автан чăх валли сулхăн вырăн шырать, ăна унта çепĕççĕн кăна йыхравлать. Вăл кирек хăçан та чăхсене сыхлать, ылтăнши сасă пулсан та вĕсене хăрушлăх пирки хăйсен чĕлхипе систерет. Автанăн миçе тĕрлĕ сасă пуррине вара ăсчахсем халĕ те тупса палăртайман-ха.

Автан юрри-кĕвви мĕнле илемлĕ тата. Енчен те ялсенче автан пулмасан епле кичем пулнă пулĕччĕ. Ун сассипе тĕрĕс вăхăт пĕлме пулать. Мана пĕр çыравçăн калавĕ аса килчĕ. Тахçан авал вăрманта пĕр çын пурăннă, унăн пĕртен-пĕр чĕр чун – автан пулнă. Автан пулăшăвĕпе кăна çын тĕрĕс вăхăт пĕлнĕ. Çапларах тĕлĕнтермĕш чĕр чун вăл автан.

В. МАСТЕРОВ, çут çанталăк тусĕ.

Пирĕн рейд

Каялла утăм пире валли мар

Ĕç коллективĕсене çитсен час-часах малашлăха пăхса мал туртăмлă ĕçлекенсемпе тĕл пулма тивет. Вĕсемпе калаçсан, ĕмĕчĕсемпе паллашсан лайăххах та лайăххах пурăнма çулсем уçă пулнине, производствăна тухăçлăрах аталантарма мелсем пуррине асăрхатăн. Анчах çак уçă çулпа кашниех хавасланса малалла аталанманни уйрăм калаçу. Паянхи пирĕн сăмах вара ырă пуçарусене аталантарса ĕç ӳсĕмĕн çĕнĕ картлашкисемпе пыракансем пирки.

Çурла уйăхĕн 31-мĕшĕнче рейд ушкăнĕпе Е. Андреев яч. хис., Чапаев яч. хис., Ильич яч. хис., Чкалов яч. хис., «Ударник» хуçалăхсенче пултăмăр. Обществăлла выльăх-чĕрлĕх фермисене хĕле хатĕрлессипе вырăнсенче епле ĕçленипе паллашрăмăр. Иртнĕ хĕл кунĕсенче выльăх-чĕрлĕх умĕнчи йывăрлăхсене çĕнме пултарнă ĕçченсем çитес хĕл пирки шутланине кĕскен çапла пĕтĕмлетме пулать: каялла утăм пире валли мар.

– Хĕле хатĕрленнĕ май тирпейлĕх ыйтăвне тĕп вырăна лартрăмăр. Хĕл хырăмĕ пысăккине шута хурса çăва тухсанах выльăх апачĕ янтăлассипе çанă тавăрса ĕçе кӳлĕнтĕмĕр. Пĕтĕмлетӳ: нихăш çулхинчен ытларах утă хатĕрлерĕмĕр, ăна питĕ тирпейлĕ управа хутăмăр. Туяннă çĕнĕ икĕ МТЗ-82 тракторпа тата рулонлă икĕ прессăпа, рулонсене тиемелли техникăпа тухăçлă ĕçлесе кăçал утă-улăм янтăлассине пĕтĕмпех механизацилерĕмĕр, – терĕ пире Çурлатринчи сĕт ферминче хуçалăхри ĕçсемпе паллаштарнă май кооператив ертӳçи В. Семенов. Унăн сăмахĕсене çирĕплетсе улăмран пушаннă уйсенче кăçал туяннă çĕнĕ Т-150 трактор дискаторпа пĕр чарăнмасăр çĕр хатĕрлетчĕ.

Чапаев яч. хис. хуçалăхĕн Отарккăри сĕт фермине те кăçал выльăх апачĕ самай янтăланă. Рулонсенчен тунă улăм урисемпе утă капанĕсем хĕл хырăмĕ выçă пулмасса шантараççĕ.

Ферма хĕле тухăçлă хатĕрленнине ĕне сăвакан Р. Смирнова операторпа пăру пăхакан В. Волкова тĕслĕхсемпе çирĕплетсе парчĕç.

Ильич яч. хис. ял хуçалăх производство кооперативĕнче те обществăлла выльăх-чĕрлĕх фермисем хĕле хатĕр тесе çеç калама пулать. Уйкас Янасалти, Купăрляри, Кĕртекассинчи фермăсенче çитес хĕле хатĕрленсе юсав ĕçĕсене пысăк калăпăшпа туса иртернĕ. Территорисенче тислĕк çук. Фермăсем тавралăхĕнче утă-улăм çителĕклипе пĕрлех выльăхсем тăракан сарайсенче тата ферма территорийĕсенче таса пулни Ильич яч. хис. хуçалăх çитес хĕле çанă тавăрсах хатĕрленнине çирĕплетет.

Çак кун эпир çитнĕ Чкалов яч. хис. тата «Ударник» хуçалăхсенче те обществăлла выльăх-чĕрлĕх патĕнче ĕçлекенсем çитес хĕл кунĕсем пирки ответлăха туйса вăй хуни курăнчĕ.

Пушар хăрушсăрлăхĕ пирки каласан та тиркеме сăмах çавăрăнмасть. Ильич яч. хис., Чкалов яч. хис. хуçалăхсенчи фермăсенче пушар хăрушсăрлăх правилисене пăхăнассипе лайăх терĕмĕр пулсан, «Ударник» хуçалăхра кашни фермăрах пушар хăрушсăрлăх щичĕсем 100 процент тулли пулни çĕр ĕçченĕ явапллăха малти вырăна кăларни пирки калать.

Çаплах пулсан районти обществăлла выльăх-чĕрлĕх пăхакансем хĕл кунĕсенче те производствăна чакармĕç тесе шанма пулать.

Рейд бригади:

Т. АЛЕКСЕЕВА, ял хуçалăх пайĕн тĕп специалист-экспертĕ;

Л. ФЕДОРОВА, выльăх чирĕсемпе кĕрешекен районти станцири выльăх тухтăрĕ;

К. ПОПОВ, патшалăх пушар надзор пайĕн инспекторĕ;

А. БЕЛОВ, район хаçачĕн ял хуçалăх пайĕн ертӳçи.

Ватти-вĕтти пурте вулавăшра

Ялсен социаллă аталанăвĕ пирки паян нумай калаçаççĕ. Хаçат ĕçĕпе унта е кунта пулса курсан социаллă аталану калаçу шайĕнчен конкретлă ĕçсем патне куçни те куç умне тухать.

Социаллă аталану çĕнĕ шая çĕкленсе пыни пирки калаçас пулсан манăн паян Мăн Сĕнтĕр салинчи вулавăш çинче чарăнса тăрассăм килет. Суйлавăм та ăнсăртран мар.

...Эпĕ вулавăша çитнĕ кун çуллахи каникул вăхăчĕ пулнипеччĕ-ши ачасем кунта чылайăнччĕ. Аслă ăрурисем те пурччĕ. Ачасем кĕнеке выставкисем патĕнче кĕпĕрленнĕччĕ, онерпа **(сылтăмри)** туслă вăйăра вăй виçетчĕç.

Ял культурин утăмĕсем

– Шашка-шахмат вăййине аслисемпе пĕрле çамрăксем те хапăлласах выляççĕ. Пирĕн фондри шашка-шахмат кĕнекисемпе уçă курса çак тĕлĕнтермĕш вăййĕсенче пуçламăш утăм тăвакансем те çук мар. Вĕсен ăнăçăвĕшĕн эпир пĕрле савăнатпăр. Кирлĕ чухне пултарнă таран пулăшма тăрăшатпăр, – терĕ мана хирĕç тухса кĕтсе илнĕ май библиотека ертӳçи Светлана Георгиевна Соколова.

Салари вулавăш ял культурин уйрăлми пайĕ пулнине эсир **пĕрремĕш сăн ӳкерчĕкре** (сулахайран сылтăмалла) куракан Татьяна Аверкиевна Ефимова библиотекарьпе (19 çул ĕçлет) Татьяна Николаевна Ефимова методист (10-мĕш çул) та çирĕплетрĕç. «Хамăр ачаллах кĕнекепе туслашнă та çак туслăха çухатас килмерĕ. Паян хамăр юратăвăмăра ял çыннисем, шкулта вĕренекенсем хушшинче сарма тăрăшатпăр. Çынсем эпир йыхравланине хирĕç каймаççĕ те ĕçлес кăмăл ӳсет, çĕнĕ шухăшсем тĕвĕленеççĕ», – терĕç мана интереслĕ çĕнĕ кĕнекепе паллашма сĕнсе тарават кăмăллă икĕ Татьяна.

çĕнĕлĕхсемпе хăйсене кăмăла кайнă тин кăна пичетленсе тухнă кĕнекесемпе интереслenетчĕç. Кунтах аллă ĕçне хăнăхтаракан кĕнекесем, çар пурнăçне сăнлакан произведенисем, юратупа туслăха никĕсе хурса çырнă хайлавсем т. ыт. те.

Вулав залĕ варринче вырнаçнă сĕтел умĕнче вара аслă çулсенчи виçĕ арçын шашка вăййин вăрттăнлăхĕсене тĕпчетчĕç. Паллашатăп. Чылай хушă Мăн Сĕнтĕрти вăтам шкулта ертсе пынă, паян та тăван шкулта шашка-шахмат кружокне ĕçлеттерекен Василий Алексеевич Веренде́ев пенсионер **(сулахайри)** часчасах çитĕнӳсем тăвакан юлташĕпе Р. Калягин пенсионерпа

Вулавăшра паян 30 пин ытла кĕнеке упранать. Кунта тăтăш çӳрекенсем, çĕнни не пĕлсех тăма тăрăшакан вулавçăсем пĕтĕмпе пин те 500 çынна яхăн. Вĕсенчен 600-шĕ – Мăн Сĕнтĕрти вăтам шкулта вĕренекенсем.

Ачасем салари вулавăш тусĕсем пулнăран кунти ĕçченсем те шкул пурнăçĕнчен пăрăнса иртмеççĕ. Акă иртнĕ çу кунĕсенче вĕсем Мăн Сĕнтĕрти вăтам шкул çумĕнче йĕркеленĕ сывату лагерьне çӳренĕ ачасемпе куллен майлах çыхăнура пулнă. Çак вăхăтра вулавăш ĕçченĕсем ачасене Чăваш Республикин историйĕпе пурнăçĕ пирки, районăмăр тата Мăн Сĕнтĕр аталанăвĕ çинчен, Муркаш енри пултаруллă ĕçченсене тата патшалăх символĕсене халалланă презентацисемпе савăнтарнă. Тăтăш шыраври ĕçченсем çакăнпа çеç лăпланса ларман. Вĕсен тăрăшулăхĕпе эмел курăкĕсем пухассине тата вĕсен усăллăхне халалланă «Эпĕ улăхпа утмастăп, аптека тăрăх пыратăп» викторина иртернĕ. Çак ĕçсене тата шыравсенче ачасемпе пĕрле аслисем те тăтăшах ĕçрине çирĕплетекен пĕр ӳкерчĕк. Кăçал Чăваш Республикин кунне халалланă презентацисен конкурсĕнче «Республика шăпи – пирĕн шăпа» ĕçпе Мăнсĕнтĕрсем иккĕмĕш вырăн çĕнсе илнĕ. Çапла вара Мăн Сĕнтĕр салинчи вулавăш районта пĕлтĕр иртнернĕ «Çуталăкри чи лайăх вулавăш» конкурсра иккĕмĕш вырăн çĕнсе илни те ăнсăртран пулнă ӳсĕм мар.

Кĕнеке юратни ял çыннине вулавăша йыхравлать, кунта çĕнĕлх шыраттарать. Ял çыннин пурнăçĕ пĕтĕмпех ял хуçалăхĕпе çыхăннăран Мăн Сĕнтĕр салинчи вулавăшра вăй хуракансем килен-каяна çĕр ĕç культурипе, килти хушма хуçалăха аталантарас çĕрти литературăпа паллаштарсах тăраççĕ. «Çакна шута илсе эпир хамăра çĕр ĕçченĕсенчен пĕрре те кайра туймастпăр», – терĕ сăмахăмăра вĕçленĕ май Светлана Георгиевна ял хуçалăх тематикипе уçнă çумри стенд çине пăхса. Çак сăмахсемпе икĕ Татьяна та, вулавăшри çынсем те килĕшрĕç

А. БЕЛОВ.

Автор сăн ӳкерчĕкĕсем.

Ярмăркка усаллă пулĕ

«Кĕр парнисем – 2011»

Районпа Шупашкар, Çĕнĕ Шупашкар, Улатăр, Канаш, Çĕмĕрле хулисем хушшинчи туслă çыхăнăва малалла аталантарассине тĕпе хурса Чăваш Республикин Министрсен Кабинечĕн пуçлăхĕн «Чăваш Республикинчи потребитель хакĕсен ӳсĕмне чакарас ĕç-хĕл планĕ çинчен» хушăвĕпе асăннă хуласенче авăн уйăхĕн 10-мĕшĕнчен тытăнса «Кĕр парнисем – 2011» ярмăрккă суту-илĕвĕсем йĕркелеççĕ. Ку ярмăрккă юлашки вăхăтра çулленхи кун йĕркине кĕнĕ ырă пулăм. Çакă ытахальтен пулманнине тата ярмăркка уссине Муркашсем çулленех унта активлă хутшăнса çирĕплетсе параççĕ.

Малараx каланине шута илсе ял çыннисене тата пĕрлешӳллĕ хуçалăхсемпе хресчен (фермер) хуçалăхĕсене «Кĕр парнисем – 2011» ярмăркка суту-илĕвĕсем хăш вырăнсенче иртнисем пирки хыпарлатпăр.

КАЛИНИН РАЙОНĔ

1. 324-мĕш стрелковăй дивизи урамĕ, 22-мĕш çурт çывăхĕнче, «Дар» ял хуçалăх пасарĕн территорийĕнче.
2. Трактор тăвакансен проспекчĕ, 43-мĕш çурт тĕлĕнче.
3. Трактор тăвакансен проспекчĕ, 71-мĕш çурт тĕлĕнче.
4. Ленинла Комсомол урамĕ, 58а номерлĕ çурт тĕлĕнче.
5. И. Франко урамĕ, 14-мĕшпе 16-мĕш çуртсем хушшинче.
6. Ашмарин урамĕ, 59б çурт тĕлĕнче тата «Южный» сутуилӳ комплексĕн территорийĕнче.
7. Сĕнтĕрвăрри шоссейĕ, 32-мĕш çурт тĕлĕнче тата «Эверест» универсаллă ярмăрккă территорийĕнче.

ЛЕНИН РАЙОНĔ

1. Николаев урамĕ, 14а çурт тĕлĕнче тата «Ял хуçалăх пасарĕ» УАО территорийĕнче.
2. Эгер бульварĕ, 47-мĕш çурт тĕлĕнче.
3. Мир проспекчĕ, 17-мĕш çурт тĕлĕнче.
4. Хевешская урам, 31а номерлĕ çурт тĕлĕнче.
5. Б. Хмельницкий урамĕ, 109-мĕш çурт тĕлĕнче.
6. Хусанкай урамĕ, 2-мĕш çурт тĕлĕнче.
7. Хусанкай урамĕ, 32-мĕш çурт тĕлĕнче.
8. 9-мĕш пилĕк çуллăх проспекчĕ, 3-мĕш тата 5-мĕш çуртсем, «Смак» магазин çывăхĕнче.

МУСКАВ РАЙОНĔ

1. «Кăнтăр - Хĕвел Анăç пасарĕн» территорийĕнче.
2. «Северная» суту-илӳ компанийĕн» территорийĕнче.
3. Мускав проспекчĕ, 34-мĕш çурт тĕлĕнче, Чăвашпотребсоюз çурчĕ умĕнчи лапамра.
4. «Салют» Культура керменĕ умĕнче.
5. Эльгер урамĕ, 11-мĕш çурт тĕлĕнче.
6. «Чернышевский урамĕ» обществăлла автотранспорт чарăнăвĕн районĕнче.

Пĕрре хăнăхнă çак ярмăрккăран Муркашсем сивĕнмессе шанас килет. Пирĕн йыш та, таварсен ассортименчĕ те кунта çулсерен ӳссе пырĕ. Çак сутуилӳ ярмăркин çулĕ икĕ еншĕн те усăллă. Ял çыннисем хăйсен ытларах продукцине хулана килсе пĕр чăрмавсăр сутса укçа тăвĕç. Хулара пурăнакансем вара чикĕ урлă кӳрсе килмен продукципех хăйсен сĕтелĕсене пуянлатĕç.

– Хула çыннисене ял хуçалăхĕн паха продукцийĕсемпе тивĕçтерни савăнтарать. Муркашсен продукцине вара эпĕ яланах мала хуратăп. Паян та симĕс сухана шăрттă çăва Муркашсеннех туянтăм, – тенĕччĕ иртнĕ çулхи ярмăрккăра Муркашсен киоскĕ умĕнчен тулли сумкăпа уйрăлса кайнă май хула хĕрарăмĕ.

А. ПЕТРОВ.

01 пĕлтерет, асăрхаттарать

Сăлтавне тĕпчетпĕр

Çуталăкăн тăххăрмĕш уйăхĕ пырать. Апла пулсан сакăр уйăха пĕтĕмлетме те юрамалла.

Таврара кĕркунне хуçаланнă май çак вăхăтра районти пĕрлешӳллĕ хуçалăхсем вырма ĕçĕсене вĕçлесе пыраççĕ. Мал ĕмĕтпе пурăнакан çыннăн шухăшĕсем пĕри тепринчен ырăрах. Ыранхи лайăх пурнăç вара паянхи ăнăçусемпе, пуласси пирки эпир паян мĕн шутланипе çыхăннă. Çавăнпа та пирĕн умра тăракан пĕр ĕç пирки те тимлĕх çухатмалла мар. Пушар хăрушсăрлăхĕ кунта яланхи пекех малти вырăнта.

Паянхи кун тĕлне район территоринче 26 пушар (пĕлтĕр – 29) пулчĕ. Вĕсенче миллионшар тенкĕлĕх пурлăх кĕлленнипе пĕрлех икĕ çын (пĕлтĕр те иккĕ) пурнăçĕ вăхăтсăр таталчĕ. Кăçалхи пушарсен сăлтавĕсем çинче чарăнса тăрар-ха. Тĕпчевсем çакна çирĕплетеççĕ: кил хуçисем электорпроводкăри юсавсăрлăха вăхăтра шута илсе ăна пĕтерменни, кăмакасемпе мăрьесен юсавлăхĕ çине тимлĕх уйăрманни – «хĕрлĕ автана» çул паракан тĕп сăлтавсем.

Иртнĕ çул асăннă вăхăтра районта пулнă 29 пушартан ытларахăшĕ килти хушма хуçалăхсенче пулнăччĕ пулсан, çак юхăм кăçал та сыхланса юлчĕ. Иртнĕ 8 уйăхри пушарсенчен 17-шĕнче çалавçăсем килти хушма хуçалăхсене васкарĕç. Вăхăтра çитнипе тата ял çыннисем пĕр шелсĕр тăрăшнипе инкексем сарăлса тăкаксене палăрмаллах ӳстерессинчен хăтăлса юлма май килчĕ.

Пĕлетпĕр ĕнтĕ, пушартан асăрханасси ăна сӳнтерессинчен чылай çăмăлрах. Апла пулсан пушар хăрушсăрлăх правилисене пăхăнасси пур çĕрте те малти вырăнта пулмалла. «Ĕнчен те эпир пушар хăрушсăрлăх правилисене пăхăнмастпăр пулсан пире нимĕнле наци проекчĕ те малтуртăмлă аталану çулĕ çине кăлараймасть», – тет Чăваш Республикин Президенчĕ М. Игнатьев. Çак сăмахсем тĕрĕссине никам та хирĕçлемĕ.

Кăçал пушар тухнă вырăнсене тишкерсен «хĕрлĕ автан» ытларах чухне ялти пурăнмалли çуртсене (11 тĕслĕх), сарайсене (3 хутчен), мунчасене (3 пушар) иленни курăнать. Апла пулсан çак объектсем тĕлĕшпе çынсен тимлĕхе ӳстерме тивется.

Çурла уйăхĕн 29-мĕшĕнче Çатракасси ял тăрăхĕнчи Çатракассинче Р. Григорьевсен килĕнче пушар тухрĕ. Пушарнăйсем пурăнмалли кил-çурта сыхласа хăварчĕç пулсан та, çулăм тыткăнĕнче сарай кĕлленчĕ. Ку инкек тĕлĕшпе халĕ тĕпчев ĕçĕсем пыраççĕ.

К. ПОПОВ,

районти надзор ĕç-хĕл пайĕн инспекторĕ.

Лару-тăру лăпкă мар

Çул-йĕр çинче

Çул-йĕр çинче 2009 çултанпа пассажир турттаракан транспорт хутшăнăвĕпе пулакан аварисен хисепĕ ӳссех пырать. Çулталăкăн пĕрремĕш çурринче автобус хутшăннипе Раççей Федерацийĕнче 5098 авари пулнă, 579 çын пурнăçран уйрăлнă, 7483 çын аманнă. Инкек-синкек ытларах чухне автобус водителĕн айăпĕпе пулать.

Чăваш Республикинче 26 авари регистрациленĕ, çакă пĕтĕмĕшле аварисен 3,9 процентчĕ шутланать. Инкекре 43 çын суранланнă. Районти 3 аварире 6 çын аманнă.

Лицензиллĕ автобус водителĕсен айăпĕпе пулнă 7 аварие регистрациленĕ, 10-ăн суранланнă.

Аварисен сăлтавĕ тĕрлĕрен. Хăшĕ рейса тухас умĕн медицина тĕрĕслевĕ витĕр тухмасть, тепри вара ĕçпе кану вăхăтне пăхăнмасть. Çул-йĕр çине чылай чухне юсавсăр автотранспорт тухни те инкек сăлтавĕ пулма пултарать.

Çул-çинчи лăпкă мар лару-тăрăва ырă енне улăштарас тĕллевпе районта тата республикăра августăн 15-мĕшĕнчен пуçласа 28-мĕшĕччен «Автобус» профилактика ĕçĕ ирттернĕ. Çавна май çак ĕç вăхăтĕнче хăш-пĕр çитменлĕхе тупса палăртнă, ответлисене явап тыттарнă.

Акă августăн 27-мĕшĕнче Мускав/Ĕпхӳ автоçул çинче Юнкăпуç ялĕ çывăхĕнче Етĕрне районĕнчи ИЖ ОДА автомашина водителĕ йĕркене сĕмсĕррĕн пăснă, хирĕç килекен МЕРСЕДЕС 0303-15Т автобуса çул паман. Çапла вара аварире суранланнă çынна Муркашри тĕп больницăна илсе çитерме тивнĕ.

Экспертиза аварие лекнĕ водительсем ӳсĕр пулнине палăртман. ИЖ ОДА автомашинăн водителĕ ăнлантарнă тăрăх автомашина салонĕнчи тĕкĕр çуккипе ытти транспорта курма пултарайман.

С. ИВАНОВ,
районти ГИБДД уйрăмĕн пуçлăхĕ, полицин аслă лейтенанчĕ.

Спорт

Чăваш Ен Спорт тата пресса фестивалĕн 1-мĕш тапхăрне хутшăнса районти «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçат парнисене çĕнсе илессишĕн пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан шкулсем, организацисен, учрежденисен, предприятисен, учительсен тата ял тăрăхĕсен физкультура коллективĕсем хушшинче ирттерекен çăмăл атлетика ăмăртăвĕн положенийĕ

1. Тĕллевĕсемпе задачисем.

Районти «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçатăн парнисене çĕнсе илессишĕн шкул ачисемпе учительсен коллективĕсем хушшинче çăмăл атлетика ăмăртăвне спортăн çак тĕсне анлăрах сарас, сывă пурнăç йĕркине çирĕплетес тата шкул ачисем хушшинче чупассипе мал туртăмлисене тупса палăртас тĕллевпе ирттерессĕ.

2. Ăмăрту ирттермелли вăхăт тата вырăн.

Ăмăрту Муркашра тĕп площадьре сентябрĕн 10-мĕшĕнче иртет, 10 сехетре пуçланать.

3. Ăмăрту участникĕсем тата программи.

Ăмăртăва пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан шкулсен командисем, организацисен, учрежденисен, предприятисен физкультура коллективĕсем, учительсен коллективĕсем тата ял тăрăхĕсен командисем хутшăнаççĕ.

Командăра çаксем пулмалла:

– пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан вăтам шкулсен – 11 çын (5 яш тата 5 хĕр, 1 представитель);

– пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан тĕп шкулсен – 7 çын (3 яш тата 3 хĕр, 1 представитель);

– организацисен, учрежденисен, предприятисен, учительсен коллективĕсен тата ял тăрăхĕсен физкультура коллективĕсен – 5 çын (3 арçын тата 2 хĕрарăм).

Программа: хутăш эстафета.

– яшсемпе хĕрсем 400-шер метр чупаççĕ;

– арçынсемпе хĕрарăмсем 400-шер метр чупаççĕ.

4. Командăсене йышăнмалли тата наградăламалли условисем.

Ăмăрту ирттерме, çĕнтерӳçĕсене наградăлама тата судьясен коллегине тӳлеме каякан тăкаксене район администрацийĕн вĕрентӳ, çамрăксен политики тата физкультурăпа спорт пайĕ, районти «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçат редакцийĕ саплаштараççĕ. Ăмăртăва хутшăнакансене вырăна илсе çитересси, апатлантарасси – хăйсен организацийĕсен шучĕпе.

5. Наградăласси.

Пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан вăтам шкулсем хушшинче мала тухнă командăна диплом тата куçса çӳрекен кубок параççĕ, çур çуллăх районти «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçата çырăнса параççĕ. 2-мĕшпе 3-мĕш вырăн йышăннă командăсем дипломсемпе хаклă парнесене тивĕçеççĕ.

Пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан тĕп шкулсем хушшинче мала тухнă командăна диплом тата куçса çӳрекен кубок параççĕ, çур çуллăх районти «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçата çырăнса параççĕ. 2-мĕшпе 3-мĕш вырăн йышăннă командăсем дипломсемпе хаклă парнесене тивĕçеççĕ.

Организацисен, учрежденисен, предприятисен, учительсен коллективĕсен тата ял тăрăхĕсен физкультура коллективĕсем хушшинче мала тухнă командăна диплом тата хаклă парнесем параççĕ тата çур çуллăх районти «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçата çырăнса параççĕ. Призлă вырăн йышăннă ытти командăсем дипломсемпе хаклă парнесене тивĕçеççĕ.

6. Ăмăртăва хутшăнма заявкăсем тăратасси.

Ăмăртăва килнĕ кун командăсен представителĕсем судьясен коллегине ятран çырнă заявкăсем тăратаççĕ. Вĕсене ертӳçĕпе врач алă пусса çирĕплетмелле.

Сăвă

Тăван ен

Анаткас Турай ман ялăм –
Йăх тымарăм çакăнтан.
Эринка Улхаш урамĕ –
Эс тухмастăн асăмран.
Ман урам, Куршак кукри,
Маншăн çук сиртен хакли.
Авăнса ӳсет йăмри –
Кашни кил умне лартни.
Шут тытсан канма чунпа
Вĕтĕ хурăн урамне
Çул тытсамччĕ эс, унта
Пĕлĕнех çăтмах мĕнне.
Еплерех унта пахчи!
Сад пахчи – чечек ĕшни.
Сухалне шăлать мучи:
– Йывăçран пурах усси.
Йывăçне кура – çеçки,
Хуçине кура – пахчи.
Тĕрлĕ çимĕç куç тулли,
Ӳркенместĕн – тат та çи.
Кайăксен хавас кĕвви
Çур çуччен кунта ян(ă)рать.
Питрава килсен хăти
Кашни кил хăна тăвать.
Капăр тумлă инкесен
Хавас юрри илтĕнсен
Сан чуну пĕрле юрлать,
Мĕн ырри кăна юлать.
Хуйхă-суйхă, ырату
Самантрах çумран тарать.
Ял-йышпа ялан тату
Пурăнма чĕре ыйтать.
Орловсен урамĕ теççĕ
Ялăн тепĕр урамне.
Ăмăрт кайăк йăх йышне
Таврара пĕлеççĕ.
Асаннем ман çак йăхран,
Çирĕп ун тымарĕ.
Маншăн хаклă пур мулран
Ĕмĕрсен кăварĕ.

О. КЛЕМЕНТЬЕВА.

Вулакан пултарулăхĕ

Аккан çуралнă кунне халалласа...

(«Пурнăç авăрĕ» ярăмран)

Кунран-кунах пурнас çулсем
Пыраççĕ кĕскелсе.
Чун хурланать, акка, çапах
Ларсам эс çумарах.
Сана чунтан хисеплесе,
Чун-чĕреме уçса
Турăш умне чĕркуçленсе
Эп калăп виç сăмах:
– Эпир пĕчĕкчĕ пиччепе,
Аттеччĕ тĕрмере.
Анне аран-аран тăвса
Çумлатчĕ пиçене.
Эс пирĕншĕн апиччĕ те, атти,
Ĕçлетĕнччĕ чĕкеç пулса
Кунне-çĕрне манса.
Кам пана-ши вăйне?
Çапла, акка, ура çине
Тăратрăн эс пире.
Салтак çулне çитсен пичче
Ăсанчĕ çурçĕре.
Халь те васкать килсе курма,
Анчах çулсем инçе...
Салам яратпăр пĕр-пĕрне:
Привет, пичче, привет!
Ял-йыш, тăвансемпе эпир
Уçман усал сăмах.
Чунпа туртăннă, пĕр-пĕрин
Укçи пулман пачах.
Саплăк çине саплăк хурса
Çĕнелнĕччĕ кĕпе.
Куплаклă çăпата сырсан
Яраттăмччĕ ташша...
Атти-апи тахçан ĕнтĕ
Пурнаççĕ пуль райра.
Эпир вара халь те пĕртте
Манмастпăр иртнине.
Ак чупрĕ 45 çул
Эс Шашкара кайни.
Мĕнле хавасчĕ, аса ил,
Каçма Йăлăм енне.
Çурчĕ умра, пурте хыçра
Тесе халь ан кала.
Пурнатăн эс ялан куçра,
Вăрçсам пире, ятла.
Чунпа санпа пуплес килет,
Калаç, акка, калаç.
Çĕр çул сана сунас килет,
Тур пулăштăр, тивлет!
Чăн-чăнах илемлĕ çутă кун,
Çав илемсĕр хĕсĕр пирĕн чун.
Эс пурри – пурне кĕтнĕ кĕтес,
Валеçен тулли пыллă чĕрес.
Кил, ĕçер пĕршер тулли черкке,
Чуп тăвам сана, епле эс чиперкке.
Ыталам чун ăшшине парса,
Макăрам вăрттăн куççуль шăлса.

Василий МАКСИМОВ.

Пĕлтерӳсем. Объявления

Продаем: доски 25-50 мм (обрезные, необрезные), брус любого сечения, жерди, подтоварник. Изготовим на заказ: срубы, беседки любого размера. Цена договорная, доставка по району бесплатно.
Тел.: 8-927-667-28-32, 8-919-679-18-11. 2-5.

ОКОННЫЕ СИСТЕМЫ ENWIN
ОКНА от 10500 рублей под ключ.
Замер. Доставка бесплатно.
Тел.: 37-55-39, 8-927-667-55-39.

Продаем: доски 25-50 мм (обрезные, необрезные), брус любого сечения, жерди, подтоварник.
Тел.: 8-906-131-32-75, 8-927-859-91-55. 2-5.

* * *

Ĕне, вăкăр, тына, пăру, сурăхсем туянатпăр.
Тел.: 8-903-063-07-57. 2-2.

* * *

Хĕрлĕпе шурă тĕслĕ виççĕмĕш пăруламалли ĕне сутатăп. Тел.: 8-927-994-37-36.

* * *

Ултă пăрулană хура-шурă ĕне сутатпăр. Ярославка ялĕ. Тел.: 8-905-345-41-69.

* * *

Пĕрре пăрулană хура-шурă ĕне сутатăп. Вускаси ялĕ. Тел.: 8-927-669-83-47.

* * *

Мунча пури 3мх3м, хыр йывăçран, сутатăп. Хакĕ калаçса татăлнă тăрăх. Тел.: 8-903-065-58-68.

* * *

Снимем квартиру в с. Моргауши, чистоту и порядок гарантируем. Тел.: 8-927-862-98-84, 8-937-951-52-00.

* * *

Продается земельный участок 35 сот. в д. Токшики Большесундырского сельского поселения. Цена договорная. Тел.: 8-906-382-29-80.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:060405:50, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Большесундырское сельское поселение, с. Большой Сундырь, ул. Советская, для строительства и обслуживания зданий и сооружений, площадью 856 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли населенных пунктов» с кадастровым номером 21:17:070505:172, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Кадикасинское сельское поселение, д. Шомиково, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 2013 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:271401:1160, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Юськасинское сельское поселение, земельный участок расположен в юго-западной части кадастрового квартала 21:17:271401, для ведения прудового хозяйства, площадью 6000 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Администрация Моргаушского района сообщает о наличии свободного земельного участка, распределяемого на праве аренды из категории «земли сельскохозяйственного назначения» с кадастровым номером 21:17:020303:167, местоположение: Чувашская Республика, Моргаушский район, Ильинское сельское поселение, участок расположен в северо-восточной части кадастрового квартала 21:17:020303, для ведения личного подсобного хозяйства, площадью 5747 кв.м.

Заявки принимаются в течение месяца с даты опубликования объявления по адресу: 429530, село Моргауши, улица Мира, дом 6 (здание администрации), кабинеты № 312 и 317, с 8-00 час. до 17-00 час. ежедневно, кроме выходных дней. Телефон для справок: 62-2-66.

* * *

Собственники земельных долей, находящихся на территории землепользования СХПК «Сеятель» Моргаушского района Чувашской Республики сообщают, что 6 октября 2011 г. в 14.00 часов состоится собрание участников долевой собственности по поводу определения местоположения участков, выделяемых в счет земельных долей по адресу: Чувашская Республика, Моргаушский район, д. Ярославка, ул. Центральная, д. 5 в здании Дома культуры.

Следстви комитетĕнчен

Йĕрке хуралçисем çине алă çĕкленĕ

Эрех ĕçни нихăçан та ырри патне илсе пымасть. Унăн витĕмĕ пуçа минретет, усал шухăш çуратать.

Акă пĕр арçын ӳсĕрле руль умне ларать. Паллах, вăл республикăри ГИБДД ĕçченĕсене тĕл пуласса ĕмĕтленмен. Лару-тăру вара урăхларах килсе тухнă, йĕрке хуралçисем автомашина тата ытти документа кăтартма ыйтнă. Анчах та ӳсĕр арçын вĕсене хирĕçлет, хăйне йĕркесĕр тытать, киревсĕр сăмахсемпе перкелешет. Çакăнпа кăна çырлахмасть-ха вăл, йĕрке хуралçисем çине алă çĕклет, темиçе хутчен çапать. Çапла вара ӳсĕр арçын Раççей Федерацийĕн Уголовнăй Кодексĕн 318 статйин 1 пайĕнче пăхнă йĕркене пăсать, влаç представителĕсем çине алă çĕклет. Уголовнăй Кодексĕн çак статйине пăснă пирки пилĕк çул таран ирĕкрен хăтарма пултараççĕ.

Çак кунсенче следстви комитетчĕ уголовлă ĕç тĕлĕшпе айăплав пĕтĕмлетĕвне çирĕплетме материала район прокурорĕ патне çитерчĕ.

В. ДОЛГОВ,
уйрăмах пĕлтерĕшлĕ ĕçсен следователĕ, юстици капитанĕ.

Юлашки çула ăсатма пулăшнăшăн

Тав тăватпăр

Анаткас Апаш ялĕнче пурăннă пире çуратса пурнăç çулĕ çине кăларнă аннене, асаннене, хунямана Мария Яковлевна Герасимовăна юлашки çула ăсатма пулăшнăшăн, йывăр хуйха пирĕнпе пайланăшăн ялта пурăнакансене, кӳршĕсене, тăвансене чĕререн тав тăватпăр.

Герасимовсен çемйи.

Прогноз погоды

	среда 7 сентября				четверг 8 сентября				пятница 9 сентября			
Местное время	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00	04:00	10:00	16:00	22:00
Облачность %												
Осадки мм												
Температура °C	+10	+13	+15	+12	+12	+13	+15	+11	+11	+13	+14	+11
Давление мм	738	737	736	736	735	736	736	735	734	734	734	735
Влажность %	100	98	88	100	100	91	76	97	100	96	88	97
Ветер	С	С	С	С-В	С-В	В	В	В	В	Ю	Ю-В	Ю-В
м/сек	6	4	6	2	3	3	3	2	2	4	4	3
Солнце восход/заход		06:08	19:33			06:10	19:30			06:12	19:28	
Луна восход/заход		17:17	00:10			17:41	01:25			18:00	02:41	
фаза												

Муркаш районĕнчи «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçат
УЧРЕДИТЕЛЬСЕМ:
Чăваш Республикин Культура, национальноçсен ĕçĕсен, информаци политикин тата архив ĕçĕн министерстви.
ЧР Культура, национальноçсен ĕçĕсен, информаци политикин тата архив ĕçĕн министерствин «Муркаш районĕн «Çĕнтерӳ ялавĕ» хаçат редакцийĕ» автономи учрежденийĕ.

Тĕп редакторшăн В.Л. ШАПОШНИКОВ.

АДРЕС: 429530, Чăваш Республики, Муркаш ялĕ, Мир урамĕ, 9А çурт.
ТЕЛЕФОНСЕМ: тĕп редактор - 62-1-36, яваплă секретарь - 62-2-82, бухгалтери - 62-1-35, пайсем: общество пурнăç пайĕ - 62-2-82, экономика тата социаллă пурнăç пайĕ - 62-1-38.
Факс: 62-1-36; E-mail: morpress@cbx.ru, redaction@cbx.ru

Çыхăну, информаци технологийĕсен тата массăллă коммуникаци сферине пăхса тăракан Федераллă службăн Чăваш Республикипе – Чăваш Енпе ĕçлекен управленийĕ 2009 çулхи раштавăн 7-мĕшĕнче ПИ ТУ 21-00073 № регистрациленĕ.

Калăпăшĕ 1,0 пичет листи.
Ал çырăвĕсене рецензилемеççĕ, каялла тавăрса памаççĕ, 2 страницăран пысăкраххисене йышăнмаççĕ.
Рекламăпа пĕлтерӳсен чăнлăхĕшĕн вĕсене паракансем яваплă.

ИЗДАНИ ИНДЕКСĔ: 54822.
Хаçат чăвашла юн тата шăмат кунсерен тухать.
Номер дежурнăйĕ Макарова Р.А.
Пичете панă 06.09.2011 ç.
Пичете памалли вăхăт: графикпа – 17 сех. 20 мин, чăннипе – 17 сех. 20 мин.
Заказ Тираж 4357.

Номер набран и сверстан в АУ ЧР «Редакция Моргаушской районной газеты «Çĕнтерӳ ялавĕ», отпечатан в типографии ГУП "ИПК "Чувашия": 428019 г. Чебоксары, пр. И. Яковлева,13. Качество печати соответствует оттискам, предоставленным редакцией.